

DLA doktori értekezés tézisei

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28-as számú művészet- és művelődéstörténeti besorolású

Virágh András Gábor

doktori iskola

Ad nos, ad salutarem undam –

Budapest

Liszt válaszol egy opera élményére

2018

Témavezető: Ruppert István (DLA)

I. A kutatás előzményei

Doktori disszertációm tárgyát Liszt Ferenc Giacomo Meyerbeer *Le Prophete* című operájának témáira készült kompozíciói, a *Fantasie und Fuge über den Choral „Ad nos, ad salutarem undam”* című orgonamű, valamint a három tételes *Illustrations du Prophete* című zongoraciklusának elemzése képezik. Meglátásom szerint mindkét alkotás fontos és megkerülhetetlen állomása Liszt életművének, ugyanis messze túlmutatnak a romantika korában divatossá vált parafrázis-műfaj sajátosságain. Liszt Ferenc e két darabjában világosan kirajzolódik a hagyományok megőrzésének szándéka, ugyanakkor a forma és a dramaturgia megújításának merész szándéka.

Dolgozatom megírásában nagy segítségemre volt Alan Walker *Liszt Ferenc* című három kötetes nagymonográfiája, amelyben a zongoravirtuóz és zeneszerző életútját követi nyomon a kezdetektől a Liszt halálát követő időszakig. A trilógia második kötete, amely *A weimari évek 1848–1861* alcímet viseli, volt a legmeghatározóbb a

munkám során, hiszen a vizsgálataim középpontjában álló két kompozíció is a weimari időszak elején keletkezett. Bárdos Lajos *Liszt Ferenc: A jövő zenésze* című könyve, valamint Zeke Lajos *Liszt Ferenc: Ad nos ad salutarem undam* című tanulmánya is számos gondolatot indított el bennem az összefüggések feltárásának során, azonban e két rendkívül izgalmas és fontos írás elsősorban az analízis írása közben nyújtott segítséget számomra, ezért e két forrást inkább háttéranyagként tudtam hasznosítani.

Disszertációm mindazonáltal hiánypótlásnak is szánom, mivel a témámhoz kapcsolódó magyar nyelven írott szakirodalom igen csekély.

II. Források

Az *Illustrations* ciklus keletkezéstörténeti forrásaival nem foglalkoztam, mivel a dolgozatom gerincét a kompozíciók elemzései adják. Az *Ad nos, ad salutarem undam* analízisének alapjául Martin

Haselböck 1985-ben megjelent kiadását vettem alapul, mint a mű legmodernebb, tudományos igényű publikációját.

III. Módszer

A dolgozatom első részében a parafrázis-műfaj sajátosságait vettem górcső alá a zongoraciklus elemzése által. Kitértem Meyerbeer operájának bemutatására, valamint Liszt és az orgona kapcsolatára is. Az analízisek során rámutattam arra, hogy az *Illustrations* ciklus megkomponálása során Liszt milyen módon dolgozza fel Meyerbeer operájának témáit. A zongoraciklus elemzése során mindvégig párhuzamba állítottam az opera cselekményét a parafrázisok szerkezetével.

A disszertációm második részében az *Ad nos...* elemzése során az orgonaműre jellemző monotematikus zeneszerzői gondolkodás sajátosságaira hívtam fel a figyelmet.

IV. Eredmények

A *Proféta* ihlette zongoraparafrázisok megismerése, valamint az életmű legnagyobb szabású orgonaművének elemzése során kristályosodott ki bennem az a felismerés, hogy Liszt alkotói egyéniségének, egyben teljes életművének alakulásában meghatározó szerepet játszott az orgonával való találkozás.

Az elemzések megírása során világossá vált számomra, hogy – habár mindkét kompozíció esetében felfedezhető a látványosságra törő hangszeres virtuóz (elsősorban persze a zongorista) és az elmélyült műhelymunkát végző zeneszerző szimbiózisa – az orgonamű esetében sokkal inkább tetten érhetőek azok a kompozíciós megoldások, amelyek messze túlmutatnak a parafrázis-műfaj keretein. Ezeket a jelenségeket az elemzéseimben részletesen tárgyaltam.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

Egy számomra ismeretlen zeneművel való találkozás és az adott kompozíció alaposabb megismerése során mindig kiemelt figyelmet szentelek tágabb értelemben vett zene- és kultúrtörténeti kontextusának.

Meggyőződésem, hogy egy bármely korból származó zenei alkotás történeti és kompozíciós összefüggésrendszerben való vizsgálata, az összefüggések feltárása számos olyan szemponttal gazdagíthatja szemléletemet, melyek zeneszerzői, előadói és az oktatói tevékenységemre egyaránt inspirálóan hatnak. Különösen igaz ez Liszt Ferenc zenéjére, hiszen a mester életműve a 19. század nagy zeneszerzői közül szinte egyedülálló módon tükrözi a különböző művészetek egymást megtermékenyítő kölcsönhatásait.